

Opinie – Hoe Congo een Ivoriaans Scenario wil Vermijden (14.1.11)

In Congo kijken ze met bijzondere belangstelling naar de gebeurtenissen in Ivoorkust, waar sinds de verkiezingen van eind vorig jaar twee rivaliserende presidenten aan de macht zijn. De 'winnaar' wordt gesteund door de Kiescommissie en de internationale gemeenschap, de 'verliezer' door het Grondwettelijk Hof en zeker een deel van het nationale leger. Volgens de Congolese grondwet is 2011 een verkiezingsjaar. De verkiezingskoorts is al voelbaar in de hoofdstad Kinshasa, waar de entourage van president Joseph Kabila strategieën uitwerkt voor een verkiezingsoverwinning in november. Liefst in één ronde.

Presidentsverkiezingen in één ronde?

Op 11 januari keurde het parlement een voorstel tot herziening van de grondwet en de kieswet goed met het oog op presidentsverkiezingen met één stemronde. Indien de meerderheid de procedure op tijd rond krijgt, zou dit concreet betekenen dat een kandidaat voortaan geen absolute meerderheid meer nodig heeft om verkozen te worden. Zolang iemand meer stemmen haalt dan de andere kandidaten, kan die persoon dus al verkozen worden, ook al heeft hij of zij slechts 15 of 20% van de totale stemmen.

Onzekere hervervkiezing

Voorstanders rechtvaardigen de grondwetherziening door te beweren dat de organisatie van een tweede kiesronde te veel geld kost aan een ontwikkelingsland als Congo. Het land wil de nieuwe verkiezingen immers zelf betalen. In 2006 financierde de internationale gemeenschap nog de organisatie van wat toen de eerste democratische verkiezingen in meer dan 40 jaar waren.

Maar zou de presidentiële meerderheid, naast budgettaire, andere redenen hebben om de spelregels nog snel te wijzigen op minder dan een jaar van de verkiezingen?

De afwezigheid van een sterke leider heeft de oppositie in Congo verlamd. Opposant Jean-Pierre Bemba zit immers vast in Den Haag op verdenking van oorlogsmisdaden. Maar intussen is de historische tegenstander Etienne Tshisekedi naar Kinshasa teruggekeerd, en heeft voormalig parlamentsvoorzitter Vital Kamerhe een nieuwe oppositiepartij opgericht. Tijdens onze recente missie, die samenviel met Kamerhe's passages in Bukavu en Goma, was te merken hoe populair hij nog is in Oost-Congo.

De meerderheid is zich bewust van de ontevredenheid over haar beleid. De meeste van Kabila's stemmen in 2006 kwamen uit het oosten van het land waar, ondanks de verkiezingsbeloftes, de veiligheid en humanitaire situatie op dit moment nog niet veel verbeterd zijn. In de rest van het land is de bevolking teleurgesteld over de trage vooruitgang van de socio-economische ontwikkeling. Op internationaal niveau verstoppen Westerse donoren hun ongenoegen niet over de Chinese mijncontracten. En de vele mensenrechtenschendingen doen bij hen vragen rijzen over hun steun aan het beleid in Congo.

Een alliantie van sterke tegenstanders in een tweede verkiezingsronde, gepaard met de ontevredenheid over zijn beleid, zouden wel eens de hervervkiezing van Kabila in gevaar kunnen brengen.

Democratie in gevaar

Daarom probeert Kabila's entourage trucjes te vinden om een scenario zoals in Ivoorkust te vermijden, waarin de zittende president in de tweede ronde verliest van een oppositiekandidaat die de steun krijgt van de internationale gemeenschap. Het lijkt er sterk op dat de meerderheid de grondwetherziening als democratisch middel wil gebruiken om een ondemocratisch doel na te streven: het kiessysteem wijzigen om de hervervkiezing van een bepaalde persoon te faciliteren... Dit kan gevaarlijk zijn voor het democratiseringsproces in Congo.

De civiele maatschappij en de oppositie hebben zich al gekant tegen de grondwetherziening. Een tweerondesysteem heeft immers als voordeel dat het allianties en coalities bevordert, wat in een

postconflictland en prille democratie als Congo niet onbelangrijk is. Bovendien is het een manier om te proberen de opkomst van een dictatoriaal regime, zoals in het verleden, te vermijden.

Risico voor het vredesproces

Pax Christi Vlaanderen en Broederlijk Delen menen dat een grondwetsherziening ook een risico inhoudt voor het fragiele vredesproces. Het is het democratisch recht van een parlementaire meerderheid om een voorstel tot een herziening van de grondwet in te dienen en goed te keuren. Maar kan een jonge democratie niet best voorzichtig en zonder overhaasting omgaan met de wijziging van een consensustekst uit de transitieperiode die slechts een paar jaar geleden met 80% werd goedgekeurd bij referendum? De ngo's vrezen dat het ongenoegen over een herziening kan leiden tot een nieuwe opflakking van geweld tussen voor- en tegenstanders.

Voorlopig is het nog wachten op een reactie van de internationale gemeenschap (de VN, de VS, de EU en lidstaten) die de verkiezingen deels zal financieren. Daarom vragen Pax Christi Vlaanderen en Broederlijk Delen dat zij in haar overleg met de Congolese gesprekspartners zich verzet tegen een grondwetsherziening en financieel en logistiek bijdraagt tot vrije, transparante verkiezingen in een veilige omgeving. Ze mag de verworvenheden van het vredesproces niet laten wegvegen door een overhaaste grondwetsherziening, die door politieke berekeningen is ingegeven.

Nadia Nsayi, beleidsmedewerkster Centraal-Afrika, Pax Christi Vlaanderen / Broederlijk Delen
Tamira Gunzburg, beleidsmedewerkster Centraal-Afrika, Broederlijk Delen

.